

Izglītība

prioritāte 2018. gadā

Izglītība ir pamatakmens, uz kura cilvēks būvē savu karjeru un – visu dzīvi. Tāpēc, iesākot vēsturisko Latvijas simtgades gadu, ir ārkārtīgi svarīgi apzināties, kādu izglītību šodien gūst mūsu jaunieši, kuriem būs jādzīvo nākotnes Latvijā, savas zināšanas ieguldot valsts labklājībā un starptautiskās konkurētspējas veicināšanā.

Daudzus gadus strādājot augstākajā izglītībā un zinātnē, esmu pārliecinājies, ka valsts atbalstam ir būtiska nozīme izglītības kvalitātes nodrošinājumā. Tāpēc pirmais un svarīgākais, kas Saeimai un valdībai jāizdara 2018. gadā, – izglītība valsts mērogā ir jāatzīst par prioritāti *numur viens*, tā dodot skaidru signālu gan augstskolām, gan skolēniem un studentiem: izglītība ir vērtība ne tikai jauniešiem, viņu vecākiem, skolotājiem un augstskolu mācībspēkiem, bet arī valstij. Mūsu valstij ir nepieciešami gudri jaunie cilvēki – nākamie tautsaimnieki, inženieri, augsto tehnoloģiju speciālisti, zinātnieki un daudzu citu profesiju pārstāvji.

Latvija zaudē konkurences cīņā

Patlaban universitātes un citas augstskolas Latvijā studentiem piedāvā izglītības kvalitāti atbilstoši savām akreditētajām studiju programmām. Ar pilnu atbildību varu teikt, ka Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) studenti, kuri uzcītīgi mācījušies, pēc augstskolas beigšanas ir augsti konkurētspējīgi gan Latvijas, gan starptautiskajā darbaspēka tirgū. RTU studiju kvalitāti apliecina starptautiskie reitingi, kuros, īpaši pēdējos gados, esam parādījuši labu sniegumu. Piemēram, reitingā *QS World University Rankings Employer Reputation* esam 193. vietā pasaulē, savukārt *QS Emerging Eastern Europe and Central Asia* pēc darba devēju sniegtā novērtējuma – 41. vietā. Pasaulē ir 26 000 augstskolu, tātad konkurence ir ļoti sīva un RTU – labāko 3% skaitā.

Šie piemēri apliecina, ka Latvijā augstskolas arī pašu spēkiem var daudz sasniegt, lai gan, rēķinot pēc finansējuma apjoma starptautiskā mērogā, Latvijas valsts augstskolas atrodas pēdējā desmitniekā. Valsts nespēju rast būtisku finansējuma pieaugumu augstākajai izglītībai un zinātnei šajā jomā strādājošie izjūt jau daudzus gadus. Kopš 2008. gada, kad globālās finanšu krīzes dēļ finansējums izglītībai Latvijā tika samazināts uz pusi, tas joprojām praktiski tiek turēts nemainīgā līmenī. Piemēram, Igaunijā finanšu krīzes laikā necieta neviena universitāte, savukārt Skandināvijas valstīs pat krīzes gados finansējums augstskolām tika palielināts. Ilgtermiņā šāda attieksme pret Latvijas universitātēm noved pie arvien lielākas un lielākas Latvijas atpalcības pētniecībā salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm.

Augstāko izglītību – bez maksas

Problēma slēpjas apstākļi, ka augstākā izglītība valstī nav noteikta par prioritāti, kurai attiecīgi tiktu atvēlēts nepieciešamais finansējuma apjoms. Tiesa, šis jautājums tiek risināts ar nelielu snieguma finansējuma pieaugumu, tomēr praktiski augstskolas nekādu pieaugumu nejūt, jo tas spēj nosegt tikai inflāciju. Pamazām notiek arī studiju bāzes izmaksu celšana, un patlaban tie ir vairāk nekā 1300 eiro gadā par vienu studentu, taču jāņem vērā, ka kopējā naudas summa no valsts budžeta nemainās, līdz ar to augstskolām ir jāsamazina budžeta vietu skaits. Piemēram, RTU gada laikā budžeta vietu skaits samazinājies par 1050, un tas nozīmē, ka vairāk nekā 1000 jauniešu nevar iegūt valstij vajadzīgo profesiju par valsts līdzekļiem.

Protams, var ieteikt studijas finansēt pašiem, izmantojot vai nu studiju kredītu, vai arī savus uzkrājumus, taču studijas par maksu ir uzskatāmas par vienu no šķēršļiem jauniešu ceļā uz augstāko izglītību – vēl jo vairāk tāpēc, ka gan kaimiņvalstī Igaunijā, gan arī citās Eiropas valstīs, piemēram, Somijā, Zviedrijā, Dānijā, Šveicē, Vācijā, augstākā izglītība ir bez maksas un tas, kā redzams no šo valstu attīstības līmeņa, atmaksājas. Tāpēc mans ieteikums 2018. gadā – augstāko izglītību un zinātņi noteikt par prioritāti valstī un pieņemt likumu par valsts budžeta finansētu augstāko izglītību, vai vismaz nesamazināt budžeta vietu skaitu, kā tas notiek kopš 2015. gada.

Tas būtu tālredzīgs solis Latvijas attīstībā kopumā, bet, ja runājam par inženierzinātnēm, tad jāakcentē, ka valsts tautsaimniecības attīstība vispār nav iedomājama bez mūsdienīgi augsti izglītotiem inženieriem. Latvijā nav nedz zelta, nedz naftas, nedz gāzes. Vienīgā mūsu bagātība ir cilvēkresursi. Un vienīgā Latvijas iespēja, ja vēlamies dzīvot attīstītā valstī, ir ieguldīt mūsu jauniešos, viņu zināšanās. Jaunākās tehnoloģijas, kas dominēs nākotnē, varam apgūt tikai mācoties, savukārt konkurēt mēs spēsim vien tad, ja ne tikai sekosim līdz tehnoloģiju attīstībai globālā mērogā, bet arī paši ieguldīsim savas zināšanas un pieredzi to radīšanā.

leguldījums jauniešos

Attīstoties tehnoloģijām, nākotnē notiks darba tirgus pārveide: aizvien lielāka loma būs mākslīgajam intelektam un robotizētām iekārtām un arvien mazāk būs nepieciešams mazkvalificēts darbspēks. Tāpēc tagadējiem skolēniem ir nepieciešams apgūt eksaktos priekšmetus, lai viņi būtu konkurētspējīgi darba tirgū, kurā viņiem būs ne tikai jāsaņem ar cilvēkiem, bet arī jāsadarbojas ar mākslīgo intelektu. Negaidot uzlabojumus valsts mērogā, mēs RTU jau pirms trim gadiem paši ieguldījām jauniešu izcilības atbalstā, izveidojot RTU Inženierzinātņu vidusskolu (RTU IZV). Tajā īpaši apdāvināti skolēni, kuri savu nākotni vēlas saistīt ar inženierzinātnēm, pastiprināti apgūst eksaktos priekšmetus un jau ir uzrādījuši teicamus sasniegumus valsts un starptautiskajās mācību priekšmetu olimpiādēs. Patlaban RTU IZV klases ir pilnībā nokomplektētas – skolēni mācās gan 10., gan 11., gan 12. klasē, un 2018. gadā būs īpašs notikums – skolu absolvēs 24 skolēni, kuri, izturot milzīgu konkursu, kā pirmie mācības RTU IZV sāka 2015. gadā.

Visi topošie RTU IZV absolventi ir ieguvuši daudz plašākas un padziļinātākas zināšanas nekā liela daļa viņu vienaudžu, un tā ir RTU dāvana Latvijai simtgadē. Mūsu skolēniem ir zināšanas un ambīcijas un tāpēc arī – liels potenciāls kļūt par izciliem zinātniekiem, inženieriem, arhitektiem un tautsaimniekiem. Lai tas notiktu, mēs šos jauniešus turpināsim atbalstīt. Viņi visi ir izteikuši vēlmi studēt RTU, izvēlējušies sev piemērotākās studiju programmas, un patlaban viņiem tiek gatavoti individuāli studiju plāni, lai paātrinātu studijas bakalaurantūrā.

RTU 2018. gadā mērķtiecīgi turpinās ceļu uz izcilību studijās, zinātnē un valorizācijā. 2017. gadā starptautiskajos reitingos esam iekļuvuši starp 3% labāko pasaules universitāšu: tas pierāda mūsu studentu un zinātnieku potenciālu un spējas sevi pozicionēt starptautiskā līmenī. Tas, iespējams, ir tāpēc, ka RTU jau 155 gadus spēj nosargāt inženierzinātņu tradīcijas un vienlaikus – dzīvot līdz laikam, pieņemot tehnoloģiju attīstības diktētos izmaiņumus. Mūsu bagātība ir cilvēki, un viņos mēs turpināsim ieguldīt, sagaidot Latvijas simtgadi.